

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо недопущення порушень прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод) (реєстр. № 6581 від 12 червня 2017 року)

Комітет з питань правової політики та правосуддя розглянув на своєму засіданні 28 лютого 2018 року (протокол № 67) на відповідність Конституції України проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо недопущення порушень прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод) (реєстр. № 6581 від 12 червня 2017 року) (далі – Законопроект), поданий народним депутатом України Мисиком В.Ю.

Згідно із пояснлюальною запискою Законопроект підготовлено з метою приведення законодавства, що регулює питання застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, у відповідність до практики Європейського суду з прав людини.

Для досягнення зазначененої мети пропонується внести відповідні зміни до низки статей Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про прокуратуру».

Зокрема, змінами до Кримінального процесуального кодексу України пропонується: передбачити, що обвинувальний акт у кримінальному провадженні, у якому підозрюваний утримується під вартою, має передаватися до суду завчасно з урахуванням строку, необхідного для вирішення судом питання про застосування запобіжного заходу до завершення строку дії попередньої ухвали слідчого судді, але не пізніше ніж за 10 днів до завершення строку дії такої ухвали (зміни до статті 291 КПК України); встановити правило, відповідно до якого суд першої інстанції у підготовчому судовому засіданні зобов’язаний в обов’язковому порядку розглянути питання про обрання, зміну чи скасування запобіжного заходу обвинуваченому після отримання обвинувального акта (зміни до статті 315 КПК України); наділити суд касаційної інстанції та Верховний Суд України повноваженнями вирішувати питання про застосування запобіжного заходу щодо обвинуваченого після скасування вироку

і направлення справи на новий розгляд (в одному судовому засіданні) (зміни до статей 436, 454 КПК України).

З огляду на тематику проекту, у його межах пропонується також вирішити питання відповіальності прокурорів за дії (бездіяльність), які привели до визнання порушень Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, що констатовано в остаточних рішеннях Суду (зміни до статей 43, 46, 48 Закону України «Про прокуратуру»).

Прийняття вказаного Законопроекту, за твердженням автора, дозволить забезпечити дотримання нормативних приписів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та унеможливить безпідставне утримання осіб під вартою під час розгляду кримінального провадження судом.

Вирішуючи питання про відповідність Законопроекту положенням Конституції України, Комітет виходить з наступного.

У Конституції України зазначається, що Україна є правою державою (стаття 1), органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України (частина друга статті 6), закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8). За приписом частини другої статті 19 Конституції України органи державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Відповідно до статті 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Виключно законами України визначаються, зокрема: права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; судоустрій, судочинство, статус суддів; засади судової експертизи; організація і діяльність прокуратури, нотаріату, органів досудового розслідування, органів і установ виконання покарань; порядок виконання судових рішень; засади організації та діяльності адвокатури (пункти 1, 14 частини першої статті 92 Конституції України).

Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 20 березня 2002 року № 4-рп/2002 зазначив, що питання проведення дізнання, досудового слідства у конкретних кримінальних справах є саме такими, що пов'язані зі здійсненням правосуддя у конкретних справах. Ці дії передбачені процесуальним законом і здійснюються лише уповноваженими на це законом посадовими особами і у визначений законом спосіб (абзац шостий пункту 4 мотивувальної частини).

В Україні діє прокуратура, яка здійснює: підтримання публічного обвинувачення в суді; організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку; представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом (пункти 1, 2, 3 частини першої статті 131-1 Конституції України).

Відповідно до Конституції України кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність; ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в

порядку, встановлених законом; у разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом (частини перша - третя статті 29 Конституції України).

Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду (стаття 62 Конституції України).

Згідно з правою позицією Конституційного Суду України положення статті 29 Конституції України визначають затримання, арешт і тримання під вартою як примусові заходи, що обмежують право на свободу та на особисту недоторканність особи і можуть застосовуватися тільки на підставах та в порядку, встановлених законом (підпункт 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010).

Відповідно до частини першої статті 9 Конституції України, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Україна є членом Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Держави, які ратифікували Конвенцію, взяли на себе зобов'язання згідно зі статтею 1 Конвенції гарантувати кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, визначені в цій Конвенції.

Зокрема, стаття 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод гарантує право кожного на свободу та особисту недоторканність.

Пунктом 3 цієї статті визначено, що кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту «с» пункту 1 цієї статті, має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судове засідання.

Так, зокрема, існування норм Кримінального процесуального кодексу України, які порушують вимоги пункту 1 статті 5 Конвенції, констатовано, в рішеннях Європейського суду з прав людини у справах «Харченко проти України», «Чанев проти України», «Ігнатов проти України» тощо.

У зв'язку з цим, запропоновані Законопроектом зміни узгоджуються з нормами Конвенції та прецедентною практикою Європейського суду з прав людини.

У Рішенні від 12 лютого 2002 року № 3-рп/2002 Конституційний Суд України зазначив, що Конституція України як головне джерело національної правої системи є також базою поточного законодавства. Вона надає можливість урегулювання певних суспільних відносин на рівні законів, які конкретизують закріплени в Основному Законі положення (абзац перший підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини).

Зважаючи на зазначене, а також на те, що Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні, одним із повноважень якого є прийняття законів (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України), внесення запропонованих проектом Закону змін до чинного законодавства узгоджується з нормами Конституції України.

Враховуючи викладене, Комітет дійшов висновку, що проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо недопущення порушень прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод) (реєстр. № 6581 від 12 червня 2017 року), поданий народним депутатом України Мисиком В.Ю., не суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ